

VY_32_INOVACE_DEJ_DRD_07

Digitální učební materiál

Sada: Dějiny novověku

Téma: Buržoazní revoluce

Autor: PhDr. Lenka Drdlová

Předmět: Dějepis

Ročník: 4. ročník VG

Využití: Prezentace určená pro procvičení a opakování učiva

Anotace: Materiál vychází ze vzdělávací oblasti Dějepis – dějiny novověku. Žák si zopakuje poznatky z tématu Buržoazní revoluce (Nizozemská revoluce, Anglická revoluce, vznik USA) a procvičí si je v závěrečném opakování.

Význam nizozemské revoluce (1566 – 1581)

- první vítězná buržoazní revoluce v Evropě
- trvalé **rozdělení** země na severní a jižní část (sever se rozvíjí, bohatne, jih ustrnul)

sever – místodržící – **Mořic Oranžský**

- pronikání do zámoří – Asie, Čína, Japonsko
- za Atlantik – New Amsterdam = New York
- státní **náboženství** – kalvinismus

Anglická revoluce (1640 – 1660)

Anglie před revolucí - za vlády **Tudorovců** (**Alžběta I.**)

- rozvoj hospodářský i kulturní
- podnikání, pronikání do zámoří, vznikají zárodky kapitalismu
- dochází k souladu zájmů mezi panovnickým rodem a podnikateli

1603 - nastupují **Stuartovci** - **Jakub I.** (1603 - 1625)

- neshody mezi panovnickou mocí a podnikateli

Karel I. (1625 - 1649)

- zhoršení vztahu mezi **parlamentem** a **panovníkem**
- vybírá daně bez souhlasu parlamentu
- nutí bohaté, aby mu poskytli půjčky
- toto chování parlament prohlásil za nezákonné => panovník rozpustil parlament (1629) a vládne sám až do 1640
- prodává **monopoly** => všeobecná nespokojenost (vysoké ceny, cla, zavedeny i dřívější daně)

odpor proti anglikánské církvi, která zvyšuje svůj majetek a vnucuje víru násilím (její odpůrci = puritáni)

- další kritici – presbyteriáni (kalvinisticky orientovaní), independenti (radikální), levelleři (radikální)
- **puritáni** jako opoziční síla byli pronásledováni
- odcházejí do amerických kolonií, kde zakládají osady
- tímto začala kolonizace východního pobřeží USA (13 amerických kolonií – USA)

konflikt mezi panovníkem a parlamentem - povstání ve Skotsku (1639)

- **Skotsko** tvořilo s Anglií personální unii

Skotové - presbyteriáni, nesouhlasili s anglickou zahraniční politikou v době třicetileté války

Král začal sbírat vojsko, ale chybí peníze. Skotové vpadají do Anglie a díky vojákům zkušeným z 30leté války vedou úspěšné boje.

Král svolal **parlament**, aby mu povolil daně, ten však požadoval potrestání královských rádců Thomase Strafforda a arcibiskupa Williama Lauda.

Král odmítá a po 14 dnech **parlament** opět rozpustil (období *krátkého parlamentu*).

1640 opět svolal **parlament** - zasedal až do roku 1653 (*dlouhý parlament*) - panovník musí naslouchat opozici a splňovat její požadavky

První období revoluce (1640 – 1649)

požadavky opozice:

- 1) potrestání královských rádčů
- 2) omezení vojenské moci krále (rozpustit královskou armádu)

3) svolat a rozpustit parlament lze i bez vůle krále

- 1642 - občanská válka

král, anglikánská šlechta a církev, katolická šlechta a část buržoazie (= královská jízda „kavalíři“)

X

parlament, statkáři, obchodníci (presbyteriáni), drobné vrstvy - řemeslníci, svobodní sedláci, drobná buržoazie (independenti)

Průběh války

zpočátku měla převahu anglická armáda - opírala se o jízdu

vojsko parlamentu vycvičilo jízdu z dobrovolníků -
v čele **Oliver Cromwell**

- **nová armáda**
- **1645** - král poražen v bitvě u **Naseby**, prchá do Skotska, je zajat a vydán parlamentu
- král uprchl z Londýna, podporován Skoty chystal válku proti parlamentu
- král a Skotové byli poraženi
- král byl prohlášen za zrádce a za viníka války a 30. ledna 1649 **popraven**
- zrušena sněmovna lordů, zrušena monarchie
- **1649 - vyhlášena republika**

Obr. 1

Anglická republika a protektorát (1649 – 1653)

- mezi silami revoluce - spory

independenti ovládali armádu a parlament, vystupovali proti **levellerům**
předáci levellerů - uvěznění nebo odešli do vyhnanství

- **Irsko** - Irové poraženi - Irsko - anglická kolonie
- **Skotsko** - pevně připoutáno k Anglii

1651 – Navigační akta – zákon o plavbě a obchodu (namířen proti Nizozemí)

1652 – válka mezi Anglií a Nizozemím o převahu na moři a o posílení postavení ve světovém obchodě

1653 - Cromwell rozebral parlament

- v Anglii nastolena **vojenská diktatura**

Cromwell - lord protektor

- jeho oporou je armáda, policie, byrokracie a výzvědná služba
- vládl v zájmu buržoazie, prosazoval zákony - svobodu podnikání
- zahraniční politika - zlepšeny vztahy se Španělskem a s Francií

1658 po obnovení parlamentu a ústavy Cromwell **zemřel**

- vzrůstá počet stoupenců pro obnovení monarchie – anglický generál Monk provedl restauraci Stuartovců (1660) – republika zaniká - obnovení **monarchie**
- na trůn - syn popraveného krále - **Karel II.**

Velmocenský vzestup Anglie

Karel II. (1660 – 1685) - musel přijmout podmínky parlamentu

- slíbil bezpečnost těm, kteří se postavili proti Stuartovcům

1681 - 1685 vládl bez parlamentu, absolutisticky

1665 – **velký londýnský mor**

1666 – **velký požár Londýna**

Jakub II. (1685 – 1688)

- vládl absolutisticky, vznikla proti němu opozice

v anglickém parlamentu proti sobě stojí dvě strany:

- **toryové** reprezentují šlechtu, statkáře a duchovní - (konzervativci)
- **whigové** reprezentují podnikatele, obchodníky, loďáře - (liberálové)
- zbaven trůnu, jeho dcera Marie povolána na trůn a její manžel **Vilém III. Oranžský** se stal králem = **slavná revoluce**

Vilém III. Oranžský

- 1689 - **Listina práv** (potvrzení zákonodárné moci parlamentu, svoboda slova, voleb, zrušena cenzura = svoboda slova, král a ministři mají moc výkonnou)
- Anglie se stala **konstituční monarchií** (moc je omezena dohodou, ústavou)
- po **slavné revoluci** pozbylo Irsko definitivně svou nezávislost a Anglie k sobě pevněji připoutala i Skotsko
- 1707 – za vlády královny **Anny Stuartovny** – vyhlášeno **Spojené království Velké Británie**

Vznik Spojených států amerických

- na východním pobřeží Atlantiku mezi Kanadou a Floridou vzniklo **13 anglických osad**
- osady se mezi sebou **lišily** (jak hospodářsky, tak národnostně)
- **severní osady** - farmářství, těžba dřeva, rybolov, obchod
- **jižní oblasti** - plantážnictví – tabák, bavlna, rýže, pracovali tam otroci
- kolonie patřily **anglickému králi**
- rozhodoval o nich anglický parlament a obyvatelé byli poddaní anglického krále
- zástupcem krále v kolonii byl **guvernér**

vztahy mezi Anglií a osadami - zpočátku dobré

- v 18. století nastala **změna**
- Anglie se začíná k osadám chovat podle základu merkantilismu - jako ke koloniím, snaží se vyvážet suroviny
- anglická vláda zakazovala podnikání
- 60. léta 18. století - **spory** mezi Anglií a osadami **vrcholí**

spory o půdu

vydání zákona o kolbovném -1765

- zdaněny veškeré tiskoviny a právní listiny (i noviny)
- odpor, byly porušovány zákony a projevovala se agrese vůči anglickým úředníkům => zrušení tohoto zákona
- vzniká **odpor proti tomu, že o osadách rozhoduje anglický parlament**, ve kterém osady nemají své zástupce
- **1767** - vypsána **nová cla na dovoz papíru, čaje, skla a barviv** - cla byla bojkotována a 1770 zrušena (až na clo na čaj)
=> otevřené srážky demonstrantů proti vojsku
- **1773 - tzv. „bostonské pití čaje“**
- pro Anglii záminka k potlačení odporu, do Ameriky bylo posláno další vojsko a bostonský přístav byl uzavřen

1774 se v Philadelphii sešli zástupci 13 osad

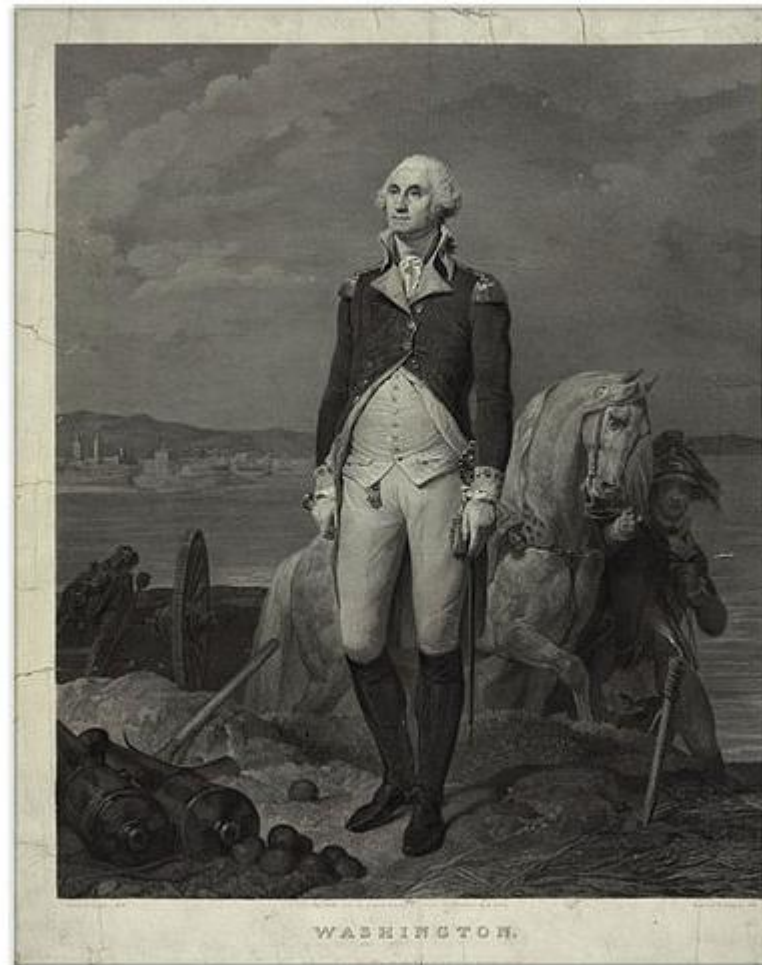
- vyhlášeno právo osad řídit si vlastní záležitosti
- bojkot anglického zboží
- začaly vznikat ozbrojené milice

1775 - válka za nezávislost

- **milice** byly prohlášeny za americkou armádu a v jejich čele stanul původně plantážník z Virginie, **George Washington**

milice - špatná organizace a nekázeň

- problémy s financováním bojů
- později získávají finanční pomoc ze zahraničí (hlavně od Francie)

Obr. 2

4. července 1776 - přijato **Prohlášení nezávislosti amerických osad** (Declaration of Independence) - **Thomas Jefferson**

- stanoveny vztahy mezi občanem a státem (demokracie)

1777 - schváleny články konfederace, podle nichž se USA staly volným svazkem suverénních států

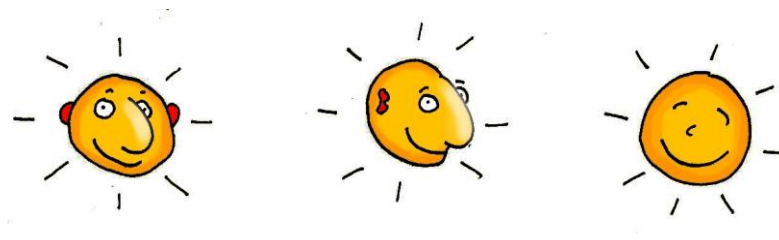
Obr. 3

- v dalších bojích začala vítězit Velká Británie
- obrat ve válce – vítězství **Washingtona** – u **Saratogy** – 1777
- finanční a vojenská pomoc od Francie, Španělska a Holandska
- **29. září 1781** byli Angličané poraženi u **Yorktownu**, Anglie kapitulovala, a tím úspěšně skončila americká revoluce za nezávislost
- mírová jednání, mírová smlouva byla sepsána v Paříži (1783)
- uznána **nezávislost USA**
- 1787 – přijata **ústava** – nový stát = spolek států = unie
- zákonodárná moc – **Kongres** (Sněmovna reprezentantů a Senát)
- 1. prezident – **G. Washington**

Úkoly k procvičování:

1. Jaký byl význam nizozemské revoluce?
2. Charakterizuj vládu Karla I. Jak se vyvíjel vztah krále a parlamentu?
3. Jak probíhala občanská válka a jak skončila?
4. Z jakého důvodu byla vydána Navigační akta?
5. Vysvětli pojmy: lord protektor, independenti.

6. Jaké byly vztahy mezi Anglií a osadami na východním pobřeží Atlantiku?
7. Kdy a jakými událostmi vrcholí jejich spory?
8. Kdy došlo k vyhlášení nezávislosti amerických osad? Co mu předcházelo?
9. Co víš o Georgi Washingtonovi a Thomasu Jeffersonovi?

Obr. 4

Zdroje:

- ČORNEJ, Petr. Dějepis 2: Středověk a raný novověk. 1. vyd. Praha: 2001, SPN. ISBN 80-7235-152-4.
- ČORNEJ, Petr. Dějepis 3: Novověk. 1. vyd. Praha: 2001, SPN. ISBN 80-7235-172-9.
- MANDELOVÁ, Helena. Novověk I: Dějepisné atlasy pro základní školy a víceletá gymnázia. 1. vyd. Praha: Kartografie, 2005. ISBN 80-7011-403-2.
- MANDELOVÁ, Helena. Novověk II: Dějepisné atlasy pro základní školy a víceletá gymnázia. 1. vyd. Praha: Kartografie, 2005. ISBN 80-7011-470-3.
- VOLNÝ, Zdeněk a kol. Toulky minulostí světa, Šestý díl: Objevitelské cesty, renesance a reformace, kolébka moderní Evropy. 1. vyd. Praha: VIA FACTI, 2004. ISBN 80-239-2993-3.
- DAVISON, Michael Worth. Kdy, kde, proč a jak se to stalo. 1. vyd. Praha: Reader's Digest Výběr, 1999. ISBN 80-902069-6-4.
- ČAPEK, Vratislav a Jaroslav PÁTEK, Otto ZWETTLER. Světové dějiny II: , Díl druhý – Dějiny lidských civilizací od poloviny 17. století po současnost. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1993. ISBN 80-7168-091-5.
- VOLNÝ, Zdeněk a kol. Toulky minulostí světa, Sedmý díl: Evropa v konfliktech, osvícenství, Francouzská revoluce, napoleonské války, barok. 1. vyd. Praha: VIA FACTI, 2005. ISBN 80-239-4959-4.

Zdroje:

Obr. 1: *Soubor:Oliver Cromwell.jpg* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit.2013-09-21]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Oliver_Cromwell.jpg Creative Commons 3.0

Obr. 2: *File:01993u.jpg* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit.2013-09-21]. Dostupné z:

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:01993u.jpg?uselang=cs> Creative Commons 2.0

Obr. 3: *Soubor:Rokotov Portrait Catherine II.jpg* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit.2013-09-21].

Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Declaration_independence.jpg Creative Commons 3.0

Obr. 4, 5: vlastní tvorba – všechna práva vyhrazena

Děkuji za pozornost.

Obr. 5

Gymnázium Nové Město na Moravě